

בנין שלמה וישלח

עדין בצבאל א"י, ממילא נשארו אח"כ ומוציאם עד שבאו לארם סורם וק"ל.

ויקשן ילד את שבא ואת דין ובי דין היו אשורים ולעזשים ולעזים (כה, ג)

ופי' התרגום ובי דין היו למשידין ולשכנזין ולנזנן. וראה וטעמו של אנקלוס הוא משום דס"ל כמשי"כ בספר הישר בפרשת חיי שרה ושם העצם שלהן היה אפידע ויב וגוזי אלישע ונתח ולפיכך הוצרך לפרש בבורך אחר. וראה דמשי"ה לא חשיב להו בדברי הימים וד"ק ופי' בתרגום רב יוסף שם דפי' ג"כ על שבא ודין שמות אחרים.

פרשת וישלח

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הידך עד היום הזה (לב, ג)

הנה לכאורה חייבת אלו עד היום הזה נראה מיותר. והדבר פשוט דאזהרה זו נהגה לדורות וכל מצוה או אזהרה שהיא תובת הגוף נהגה לדורות. ועד דאף ומצינו בכ"מ והתורה והנחמה לפרש דנהגה לדורות עולם, מ"מ לא מצינו דתבנה התורה בלשון זה רק כתיב לדורותם או חוקת עולם לדורותיכם אבל לשון עד היום הזה לא מצינו בשום מקום. והן אמר דלדעה ר' יהודה במשנה דחולק (דף ק ע"ב) דס"ל רגיד הנשה נהג גם בטמאה דאמרינן דאיסור חל על איסור, ומביא שם ראה לדבריו והלא מבני יעקב נאמר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מתרת להן ע"ש. י"ל בפשיטות דמשי"ה התורה התורה לכתוב עד היום הזה לאשמעין דאף לאחר שניתנה תורה ונאסרה בהמה טמאה לישראל, מ"מ נהג איסור גיד גם כהן ולא נימא נהגה תורה ותתחדשה הלכה דבהמה טמאה אינו נהג הלאו רגיד הנשה, דאף ולבני יעקב נאמר איסור גיד בכל ההבמות, היינו משום דאז לא היה נהג איסור טמאה אבל לאחר שנתנה תורה חז"א דאין איסור חל על איסור קמ"ל קרא עד היום הזה רגם הצידנא לאחר שניתנה תורה נהג איסור גיד בטמאה כיון דאז נאמר גם בטמאה חל לא פקע וכמו שכ' התוס' שם בדיה וכי ע"ש. וכל זה לרי' אבל לרבנן דכתיב נאמר אלא שנכתב במקומו הדרא הקשיא לדוכתה.

הארץ לאברהם ורק שהפסוק מסיים והנבעני והפריי או יושב בארץ ועדין לא סגה הארץ לאברהם כל זמן ולא נולד יצחק אבל אי לא"ה היו יכולין לזכות בשדות אחרים הרי דהיה לו זכות גם בפירות. [א"ה: ולפי מה שהעלה המ"ל בפרשת ורבים ודוש ט' דקודם כבישת הארץ היה להם זכות בפירות ע"ש יתיישב הקשיא]. וחזו בני נ"י וד"ל דאף לאחר שנולד יצחק מ"מ לא היה שייך הארץ רק ליצחק בלבד, והלכך לענין קבוצת שרה שפיר אמר דאם ארצה אסלנה מן הדין משום דיצחק גופיה מותר"כ לקבוצת אה אמו והלכך היה יכול אברהם לזבא בהרשאה מיצחק אבל ההבמות שלו היה צריך לזמות. כן ח"י בני הג"ל נ"י ונכון הוא. אבל עדין קשה ולמה לא הקשה המדרש כן מקודם.

ואכן כבר חתמי הרב החר"ך ובקי מיה נחום נ"י חידן ד"ל דמה שזמם אברהם אבינו לגמליז ובהמשותף לא היה רק להראות לבני דוד שצריך כל אדם לשמור עצמו מן הגול ואפילו בהמות שלו צריך לשמור שלא יהיו מן הגול, אבל כאמ"כ בשביל עצמו לא היה צריך לזמות מתרי טעמי הג"ל והוא דכתיב מגמלי ארתי (דכן היה דרכו של א"א וכמו דכתיב כי ידעתי אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט). ואמנם זה שייך במקום שהיה דר בו אברהם שידעו הכל דהם בהמות של אברהם, אבל בעת שהלך אליעזר בדרך לארם נהרים לא שייך להראות לאחרים דמי ידע דהם בהמות של אברהם. וע"כ דחסם אותם כדי שלא ידעו בשדות אחרים, שפיר מקשה המדרש דמי דהתם חז"ל היו ואם היו דרצים בשדות של אחרים כחז"א היה בל גמור ולא היה שייך לאברהם מ"מ מי גרע מחמור של ר' פנחס בן יאיר. ובה נתיישב כי הקשיא ושי'.

ואכן לענין ג"ל ליישב עוד דחז"א באי דכין וראו שטלד יצחק כבר היה הארץ שלו ואף דיש לאינו יהודי במה דורצ, מ"מ אפשר דא"צ לשלם רק ההוצאות והלכך שפיר חשש אברהם דשמא ידעו כשדות אחרים כיון דאינו גול רק לו ולא ידע למי לשלם וקשה בל של רבים וגבי ההבמות לא יהא איסור גול. אבל אליעזר שהלך לארם נהרים שהיה חז"ל דהיה גול מעליא שפיר מקשה דמי גרע מחמור של ר' פנחס בן יאיר. ומקצו לח"ק ולא חשש לקוציא זו יש לוטרי וס"ל ולא קשה דכין והוצרך לזמות אותם מקודם בעת שהיו

שלמה

הי על התורה

בנין

ח

עוד יל ואם יעקב חוסיף מדעתו. ע"כ והוסיף על שמו של גיד ולזה עצמו לא שייך שנהג בו אישור והא בלציה אינו ראוי לאבולה, והא ק"ל ואין בגידן בע"ט. תשלמה התורה התורה לאסור לעבוד עליו בלאו ולחייב מלקות ולקבל שכר מי שנמצא ואינו אוכל, אבל על יעקב לא שייך זה, וע"כ והוסיף איסור על שמו של גיד. וי"ל דלהכי כתיב את גיד הנשה לרבות בנם את הטפל לגיד והיינו שמו לא יאכל מצד המטה כמו דהג יעקב וצ"ל כתיב עד חיות הזה, כלומר והמטה שנהג יעקב יתנו בני לעולם וכו' דאמרין ושמו מחור ישראל קדושים הם ונאנו בו איסור.

ואופן השני ל"ל ליישב ע"פ דרך הדרוש הנה מבואר בזה"ק פ' וישלח ובשאר טפרים דע"י שנגע המלאך בפי ידן יעקב בגיד הנשה ב"ם שחורב הבית שני ע"י אדם והמלאך היה שוד של אדם [ובזה"ק] איתא עוד שם דשפ"ה גידן יש כותם כנגד שפ"ה ימים שבשנות החמה וגיד הנשה מסכן כנגד יום חשעה כאב ולכן ע"י שנגע בגיד הנשה היה לו לאדם שליטה להתחייב הבית ביום ת"כ וע"י בחיודו אגרות להרשבי"א ו"ל הנדפס בעין יעקב שפירש להא דאמרין חז"ל בחולין (דף צ"א) והפלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד, והיינו שגרמו פגם בכסא הכבוד ע"י שאבוק זה עם זה ונגע בגיד הנשה, כמו דאמרין בעלמא דלכן כתיב כי יד על כס יד מלחמה לה' בעמלק ומלמד דאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיטתה ורעו של עמלק ואו יתוקן הפגם ויהיה השם שלם והכסא שלם.

ולכן נראה לי לומר ללא דמסתמינא שלעזיד לבוא יחזור איסור גיד הנשה לחיותה, ואפילו למיד דאין מצות בטילוח לעזיד לבא, מכל מקום גיד הנשה בודאי יבטל דכיון וכל עיקר הטעם שנאסר הוא משום שנגע המלאך בידן יעקב וע"י זה ניתן כח לזרעו של עשו שיוכלו להתחייב בהמ"ק וגם נגזר ע"י זה פגם בשם ובכסא הכבוד כביכול. הודעת נהן שלעזיד לבוא שיתוקן הכל ויבטל הטעם, שוודאי יתבטל האיסור ג"כ דאין למיד ולא דרשינן טעמא דקרא מ"ם הכא שאני ובהדיא תלי הכתיב טעם האיסור בזה דכתיב על כן לא יאכלו וכי כי נגע בפי ידן יעקב בגיד הנשה, וכן פסגו בסנהדרין (דף כ"א) דט"ל לר"י שם במשנה דמרכה הוא לו תכלוב שלא היה מטיחות את לבו, ואמרין שם בגמ' דאין דר"י לא דרש טעמא דקרא בכל התורה כולה מכל מקום הכא דר"ש, ושאני הכא דמפריש טעמא דקרא מה

ונ"ל ליישב כשם אשכנזי אופן האחד י"ל בהקדמ' משי"כ הרמב"ם ו"ל בפ"ט מה"ל מלכים דששה מצות נצטוו אדם הראשון וכו' ויעקב הוסיף בזה"ל והתפלל ערבית עכ"ל. וי"ל כיון דאין כוחו דיעקב נצטווה מפי הגבורה שלא לאכול את גיד הנשה וכדעת ר"י, דא"כ תקשה מדידה אודיה וכו' שהקשה הלח"ם שם, והא הרמב"ם פסק דאינו נהג בטמאה, וע"כ דט"ל דבמקומו נכתב אבל לא נצטוו אלא בסידי דזה חלי אהודי, דאם נסבור ולב"ק יעקב נאמר ע"כ דנהג בטמאה וכו' דמבואר בטומא דחולין (דף ק ע"ב). אלא ע"כ דהרמב"ם ו"ל דיעקב בעצמו נהגין כן מחמת המעשה שאיננו לו, וראיה לזה מזה שכתב ליה והתפלל ערבית וצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחת לפנות היום ואביהם התפלל שחרית וכל הני לא היז שום ציוד כלל על בני אברהם יצחק ויעקב שיחפלו או דפרישו מעשר רק דאברהם יצחק ויעקב הדיקו כן בעצמם. וא"כ משי"כ דיעקב הוסיף גיד הנשה נמי דמחמת דהוא בעצמו נהג כן שלא לאכול את הגיד. וראיה עוד לזה דגבי מילה כתב הרמב"ם להדיא שם בא אברהם ונצטווה יזר על אלו במילה. ואם איתא דפסק בבאן ט"י הד"ל למסובב בא יעקב ונצטווה על גיד הנשה אלא ודאי דט"ל כדכונן ולא היה הציוד רק לאחר שנתנה תורה ורק שיעקב נהג כן בעצמו וזכ"כ חכ"ם שם באמת. וא"כ כדכונן תמה עליו הלתם משנה שם (וכבר כתב הלח"ם בעצמו שם ראוי כדעת הרמב"ם דיעקב נהג כן מעצמו אך דק"ל דמגיל לתרמבים האן. וחכ"ם תמה שם על משי"כ עוד הרמב"ם דעצמם נצטווה במצותם במצות יחידות דנהיבן מיידי לה, וחז"ל להפיר ג"כ על הא דיעקב הוסיף גיד הנשה כיון דט"ל כדעת רבינו דר"ל דיעקב בעצמו נהג כן וסובבן ט"ל וא"כ מגיל דיעקב נהג כן. ואכן במדרש רבה בשיר השירים על פסוק ישקני מנשיקות פיהו דאיתא שם אברהם אבינו נצטווה על המילה יצחק חנכה לשמנתה ימים יעקב על גיד הנשה ע"כ. ומפרש רבינו דר"ל שיעקב נהג מעצמו כן אבל עיקר הציוד היה לאחר מכן תורה.

ועפ"י י"ל דמשורה כתיב עד חיות הזה משום שיעקב הציוד כבר נהג כן בעצמם קודם מכן תורה הוצרך התורה לפרש ולאחר שנתנה תורה נצטוו בני ישראל שלא לאכול גיד הנשה עד חיות הזה דמשקרא לא היה ציוד רק נהג כן מעצמם ולאחר מ"ה התורה באיסור לאו.

בנין שלמה ים

ותמנע השנה פילגש וגר (לו, יב)

וכ"ב עי' במדרש לקח טוב המכונה בשם פסיקתא
והנהיג מרבינו טוביה ב"ר אליעזר וצ"ל [הגרסא
כעת ע"י הה"ג מוה"רש באבדו ג"ן שני ומשורה
כחוב אחר חובת תמנע פסיק ללמד דחיבת תמנע תחור
אקרא של מעלה כלומר תמנע ג"כ היה מכני אליפו
תמנע זה זכר היה תמנע בבני אליפו (כר"י הי"ס א"א
לו, אבל שם פילגש אליפו לא נמצא בסתוב כלל רק
הגיו הכתוב והנהיג לו פילגש דחיבת תמנע אינו
נמשך רק למעלה ע"ש. ואכן הרש"בם בפי החומש
כתב דחיבת תמנע תחור למעלה וגם למטה והביא כן
בשם המדרש שחור טוב ע"ש. תמנע ר"ל למטה נמצא
מפסיק באמצע [ועל משי"כ שם הה"ג מוה"רש באבדו
ג"י ד"ס נפל ברש"בם וצ"ל וכן נמצא במדרש לקח
טוב ג"כ יש לתמה דהא במדרש לקח טוב אינו ראינו
תחור רק למעלה וזה דלא כמו שכי ברש"בם ואולי דר"ל
הרש"בם היה לו גי' אחת במדרש לקח טוב. וגם מאי
דחשב הכתוב בחומש באלוהי אליפו לקח בפסוק ט"ז
טוב בסי לקח טוב תגיל דהוא תמנע הכתוב בדיה א'
כי קח תמנע הכל שם אחר כי דבר הנקרא מניע
ממקומו [ומה שכי הנאון בעל העמק דבר ג"י דפידרש
הרש"בם וכו' אולי כוונתו על מדרש לקח טוב
שהבאנו ומה שכי הנאון מריה מלכ"ס וצ"ל בזה
בפירושו על דברי הימים דבריו לא נהיין לפענ"ד. וגם
מה שקרא הכתוב לדישון בן שעיר החזיר וישן בפסוק
כ"ו ובאמת בתחילה בפסוק כ"א קרי ליה דישון וכן
בדיה שם בפסוק ל"ה ובפסוק מ"א קרי ליה דישון. עי'
ברשב"ן בחומש כאן שכי דאין דין. הכתוב להקפיד בזה
דק אם הם בפסוק אחר ומה שקרא ליה דישון שלא
יחשוב שהוא דישון של בני ענה ע"ש. ואכן במדרש
לקח טוב הגיל. כתב דעיקר שמו היה דישון כמו שכי
בתחילה ואח"כ כשהגדיל מה אחיו השני שנקרא דישון
וקראו אותו על שם אחיו הקטן שמת והיינו דכדיה
כתיב באמת ובני דישון ע"ש.

ובמסורה נראה דיש מחלוקת באמת בזה אם צריך
לכתוב בפסוק הזה דישון בחלום או דישון
כלא י"ד, דכתיב מסורה, ומסר כל ימי דע"ת דישון.
ותחיל בשבת והיינו כפי שלפנינו בחומש ואלה בני

טעם לא ידעו לו נשים משום ולא יסור לבבו ע"ש.
וא"כ גם הכא י"ל כן דהא בזה"א מפורש קרא הטעם כי
נעז בכפי יד יעקב בגיד הנשה וחלפך לע"ל שיתקן
המנע יתבטל האיסור י"י. וע"פ זה י"ל בפשיטת דמשיה
כתיב ער היום הזה, ללמד דלא יתג האיסור רק עד
שיבוא המשיח המכונה בשם יום הזה, אבל לע"ל
המכונה בלשון הנביאים יום ההוא או יום הבא יתבטל
האיסור, משא"כ בשאר מצות נהגה לדורות עולם
ואפילו לע"ל, ולכן לא כתיב כשום מקום בתורה כלשון
הזה רק בני נה"ג וכן היכא וסוגי כה"א בכתוב
לדוחיבם חוקה שלם בודאי נהגה גם לע"ל. וכן
איתא במדרש משלי כל המערים יהיה בטלים וימי
המדרים לא יהיו בטלים שוב ימי המדרים לא יעבור
וגר ואף יהי"כ דכתיב ביה לדוחיבם חוקה שלם.

ואין להקשות ולפי מה שכתבתי דאיסור גיד הנשה
יחזור להחידוד לע"ל א"כ מאי מקשה הגמ'
בחולין (דף יד) על פתגי רבי שנתערב בין הגיד וכולין
אסורה דאמאי תבטל ברובא הדפדף לתוך דכריה
שא"י, והלא בפשיטת ניהא ומשורה לא בטל משום
דחיי רש"ל"ם דהא לעוד לכזה יהיה פתור, ובכזה"ג
מקרי רש"ל"ם וכן איתא במהרש"ל בהגהותיו שכי על
ש"ד שכי בשם הגאון דחזיקה שנאסרה בדיקו לא מקרי
דבר שיש לו מחרין משום דאם יבא אליה ויטהרה
חיי יבחר הדבר למפוצ דטפולס לא היה איסור כלל
ותשמיץ דאי לא הן סמא, שפיר מקרי רש"ל"ם. אבל
אינו קושיא דמי"ם אחת גיד הנשה של עכשיו בודאי
ישאר באיסורו גם לע"ל. ובאמת שזה תליא בדין אכ"י
כמה נחזה שהכניסו לא"י אי אוליין בתי השתא אי
בתי מציקרא. וא"כ י"ל דכוונת הגמרא להקשות דא"כ
המשום האיבצא דאוליין בתי השתא ולכן מודה הגמ'
ד"ל והטעם הוא משום בריה. ואכן לפי זה עיקר דין זה
דגמ"ג הוי בריה תליא בדין אכ"י כשר נחזית דאם נאמר
דאוליין בתי השתא אינו מוכרח לומר דהוא בריה.
ותפ"ד נחלק המהות הרא"ש בחולין (דף י"ד) דלפני מה
מפתק הגמ' בזה דהוא האידנא אין ג"כ בזה וע"ש מה
שח"י בזה. ואכן להגיל י"ל דג"כ טובא לענין גמ"ג אי
אסור מנעם בריה או מנעם רש"ל"ם. ומיחו להחזיר
דכ"כש אינו נהג דין דבר שיש לו מחרין בלא"ה ניהא.

ה"י. כמה כשרי חזרי משיבת הנפיל י"י עי' מה שכן ברמ"י וכו' כן. והאמת השתא שם י"ד מפתק על משי"כ כן דעיקר שיטה
היה לאיסור בזה לעוד לבוא.